

HANUM

(Kuvaus tscherkessiläis-naisten elämästä)

Kertonut Nikolai Arhipov

Venäjänkielestä suomentanut E. Hyypeläinen

Hiljaisena iltana Hanum istuu Kuban'in rannalla ja katsoo toisella puolella olevaan rantaan: sieltä, kaupungista, pitää tulla lossilla hänen armaansa Elmirs. Hanum istuu siinä jo kauan, hän tuli kun veripunanen aurinko tuskin oli piiloutunut — juuri tuon korkean vuoren taakse, joka on aivan sokuritopan muotoinen.

Samea Kuban tuli jo kauan sitten tummaksi, se virtailee hiljaisena hänen jalkainsa juuressa, laumat ajettiin jo aul'iin*). Jo on aivan hiljaista, koiratkaan eivät hauku.

Mutta Elmirsaa ei näy...

Hanum on aivan nuori tscherkessiläinen tyttö. Hän on hento, solakka ja suloinen kuin vuorikauris. Kaksi paksua palmikkoa, ikäänkuin mustat käärmeet, luiker-televat aivan hänen polviinsa asti, painaen pientä päätä. Mutta hänen hienoissa kasvoissaan, pitkien mustien kulmakarvojen alta, loistavat hänen silmänsä milloin iloisina, lapsellisesti säteillen, milloin surullisina, kaukaisina, haaveilevina.

Hanum on eriskummallinen.

Hän joko laulaa iloisia lauluja ja silloin ei löydy parempaa huvimestaria koko aul'issa, hyppelee päivät pitkät vuoristossa, kalliolta kalliolle, että kaikki ihmettelevät hänen nuorteuttaan. Tahii istuu synkistyneenä, surullisena ja katsoo veteen: vesi on sameaa ja hirvittävää...

Miksi Elmirs viipyy niin kauan?

Lossi tuli jo kolme kertaa. Vanhoja ja nuoria tscherkessiläisiä tuli

siinä, mutta heidän seassaan ei ollut tuttua valkosta papaahaa.*)

Hanum pelkää, ettei vain hänen isänsä, vanha, ankara Lju, huomaisi hänen poissaoloaan. Silloin hän kyllä saa toruja myöhäisestä poissaolostaan!

Vaalea valo valaisee vuoria: kohta näkyy kuu idässä.

Hanum katselee tarkoin vasta-päätä olevaa rantaa: joku tuli sinne. Mutta Kuban on leveä — ei voi nähdä. Ehkä hän ei tullutkaan lossille. Mutta, — touvi alkoi narista, vetäytyi suoraksi: se tulee siis tänne.

Hanumin pieni sydän vapisee kuin lintunen. Hän katsoo niin, että tekee kipeää silmiin. Mutta tuo vanha lossimies Nahluk nahjustaa aina niin kauan. Vihdoin alkaa lossi liikkua mustana varjona. Hitaasti, kauhean hitaasti vanha kilpikonna matelee, mutta Hanum aivan vapisee maltittomuudesta.

Äkkiä tuli aivan valoisaa: vuoren takaa sukelsi kuu esiin, suurena, tumman keltaisena,

Nyt Hanum näkee selvästi Elmirsin valkosen papaahan.

Ah, se on hän, hän, hän!

Nyt ei enää voi istua levollisena. Hän hyppäsi suurelle kannolle, että Elmirs näkisi hänet ja taputti hiljaan käsiään... Tietysti hän jo huomasi Hanumin, otti papaahan päästään ja heilutti sitä.

Lossi matelee yhä likemmäksi ja likemmäksi. Nyt se on jo melkein rannalla.

*) Papaaha — korkea karva lakki, jota tscherkessiläiset klyttävät.

*) Kaukasialainen kylä.

Hanum näkee iloisesti hymyilevät kasvot. Mutta juuri lähellä rantaa, kahden hevosen pituuden päässä, lossi narahti, vikisi ja pysähtyi.

Ah, tuo kirottu vanha kaukalo, jonka olisi pitänyt polttaa jo kauan sitten!

Mutta eipä suotta Elmirsia pidentä aul'in parhaimpana dschigittina*), ei hän malta odottaa siksi kuin vanha Nahluk laittelee vanhaa kaukaloaan — uljas dschigittihyppäys ja Elmirs on rannalla. Nahluk ei tarvitse laskea rantaan, hän voi palata kaupunkiin takaisin...

II.

Mikä onni, istua Kubàn'in rannalla suuren lempeän kuun valossa ja suudella rakastettua tscherkessiläistä!...

Käsittääkseen tuota, täytyy itse nuuttua tscherkessiläistytöksi, Hanumiksi, olla niinkuin hän, seitsemäntoista vuoden vanha, omata hänen kuuman sydämensä ja rakastaa juuri niin, kuin hän rakastaa.

Eikä voi ollakaan rakastamatta Elmirsia. Etsikäpä, löydättekö toista hänen kaltaistaan vuoriseudun kaikissa aul'issa? Missä te voitte löytää sellaisen solakan, notkean ja kimmoisen kuin teräs, sellaisen kauniin tscherkessiläisen, läpituokeine katseineen ja mustine viikseineen?

Mikä onni, istua Kubàn'in rannalla suuren lempeän kuun valossa ja suudella rakastettua tscherkessiläistä!

On niin paljon, josta pitäisi puhua, mutta ensin pitää suudella niin että riittää! Sitten tulee syödä sitä, mitä on paperikäärössä, jonka Elmirs toi kaupungista.

Hänet kaikki tuntevat. Koiratkaan eivät hauku hänelle. Tuolla

*) Dschigit — uljas ratsastaja, urheilija.

venäläisellä on sellainen naurettava parta: aivan vaalea. Ja siniset silmät. Tscherkessiläisten silmät eivät ole sellaisia.

Hanum tietää, että siinä on oikeata turkkilaista halvaa*), josta hän niin pitää... Elmirs hemmottelee pientä Hanumia!

Kuinka maistuu hyvältä tuo halva, syödessä sitä rakastettunsa kanssa, kun aul nukkuu, kun kuu on niin suuri ja lempeä, kun Kubàn hohtaa hopeana ja haaveellisesti valaistut vuoret nukkuvat!...

Sitä ei voi sanoilla selittää, kuinka se on suloista!...

Mutta kaikella on loppunsa, niin halvakin loppui, se on jo kaikki syötty.

Nyt tulee puhua heidän huolestaan, ainoasta, vakavasta huolesta.

Hanumin isä vaatii tyttärestään ennen kuulumattoman suurta kalim'ia**). Mutta onhan vanha Lju oikeassa: onhan Hanum kaikkein kaunein, kaikkein viisain ja kaikkein suloisin tsherkessiläistytö koko Kubàn'in alueella. Aivan kuin harvinainen kallis helmi.

Etsikää kaikissa, kaikkein parhaimmissa aul'issa: Tohtomukaisissa, Assakolaisissa, Schinschissa, Bshegokaisissa — turha vaiva!...

Mutta Elmirsin isä, vanha Medschid, on myöskin oikeassa: miksi hänen poikansa ottaisi niin kalliin morsiamen? Onhan kyllä muitakin kauniita, mutta huokeampia tscherkessiläistytöjä!

Rakkausko? — No, loruja! Mitäpä siitä! Se on mitätöntä!

Mutta kun häneltä tänä vuonna kaatui seitsemän hvvää oritta — se ei ole suinkaan mitätöntä!

— No, sano, Elmirs, miten on tuon kalim'in laita?

*) Halva — hunajaista ja pähkinöistä valmistettuja makeisia.

***) Kalim — rahasumma. Joka morsiamesta maksetaan hänen vanhemmilleen.

Elmirsin huulilla on ollut koko ajan käsittämätön viekas hymy.

Hän tietää jotakin ilahuttavaa, mutta tahallaan viivyttelä.

Vihdoin Elmirs sanoo:

— Kuulehan minun pikku lintuseni: isä suostui antamaan kalim..

Miten tuollaiseen ilahuttavaan viestiin voi vastata? Oikea vastaus siihen on: ottaa Elmirsin kauniin pään käsiinsä ja suudella, suudella siksi kun käy aivan pimeäksi silmissä, siksi kun tunnet, että lemät johonkin käsittämättömään, mutta suloiseen syvyyteen...

Silloin tulee päästää käsistään tuo kaunis pää, koettaa tointua ja kysyä sitten: — "Kuinka se tapahtui, että vanha Medschid äkkiä suostui antamaan kalim?"

— Oi, lintuseni, se tapahtui hyvin odottamatta...

Elmirsi oli ajanut hevosia markkinoille Ust-Labinskiin ja myynyt neljatoista oritta ja kymmenentammaa niin korkeasta hinnasta, josta isä ei voinut uneksiakaan, silloin isä leppyi ja sanoi: — Nyt, Elmirs, annan vanhalle Lju ille kalim. Siinä olet sen ansainnut.

Kuu on jo tullut kalpeaksi ja kulkenut länteen, mutta Elmirs ja Hanum istuvat kukkufalla ja ovat unohtaneet kaiken, aivan kuin ei olisi olemassa koko maailmaa — ainoastaan he yksin.

Mutta kukko aina muistuttaa.

Oi, kuinka kauan on istuttu! Mitä, jos vanha Lju ei nuku, vaan odottaa Hanumia!

Mutta nyt ei ole niin pelottavaa: voihan sanoa vihaiselle vanhukselle kalimista, kalim lepyttää vanhaa svdäntä.

Miten vaikea on pysähtyä viimeiseen suudelman! Aina tulee vielä vksi ja vielä yksi...

Mutta täytyyhän vihdoin erota! Kukko lauloi jo toisen kerran...

Mutta erota ei voi muulla keinoin kuin näin: puristaa toinen

toistaan niin kovasti, että tekee oikein kipeätä ja sitten lähteä juoksemaan aika vauhtia eri taholle. Mutta varovaisesti, etteivät aulin koirat heräisi!...

III

Aamulla Hanum nousi iloisena. Äiti jo työskentelee taloudessaan. Hän on aina hommissaan... sellainen ahkera!

Miksi Hanum on niin iloisalla mielellä?

Ah, niin, hän muistaa: kalim, kalim!.. Pitää kuiskata äidille korvaan kalimista. Hän aikoo lähteä palvelijattaren kanssa joelle pesemään vaatteita. Hanum menee myös, siellä hän sanookin.

Kas siinä onkin joki.

Miten kirkas ja iloisen näköinen Kuban on aamuauringossa! Aivan kuin sillä olisi suuri juhla, kuin Bairam!*)

Tietysti tulee kylpeä, vesi on niin pehmeää ja miellyttävää.

Nopeasti lentävät keveät vaatteet Hanumin päältä ja putoavat tuoreelle ruoholle. Hanum heittäytyy veteen.

Hän ui kuin kala. Ainoastaan palmikot painavat vähän, hän unoh ti panna niitä ylös, nyt ne uivat kummin puolin häntä, kuin kaksi paksua käärmettä.

Äiti tulee levottomaksi: miksi Hanum ui niin kauas, eihän hän ole mies, voihan hän pulikoida rannan lähellä... Voi sattua — Allah siitä varjelkoon — suonenveto!... Tahii, mikä on vielä pahempi — on suuria sampia, aivan kuin hevoset.

Mutta käsittääkö hurja nuoruus varovaisuuden ääntä?!

Kumminkin täytyy vihdoin nousta pois vedestä. Ei ole tarpeen kui-

*) Mahomettiläinen juhla.

vata millään — heittäytyä pitkälleen pehmeälle ruoholle, sulkea silmät — aurinko kyllä kuivaa.

Äiti istuu käsitöineen vieressä. Nyt sopii sanoa kalimista. Ei ole niin vaikea, sillä Hanumin silmät ovat suijetut. Ja Hanum kertoo.

Äiti iloissaan hämmästyä: "Todellako? Onko tuo itara Medschid suostunut? Onhan tietty, että mitä rikkaammat ihmiset ovat, sitä itarammat he ovat, ja tietään jokainen, että Medschid Haukui on kaikkein rikkain tscherkessiläinen koko aul'issa.

Mutta Hanum puhuu totisesti. Äiti näkee kuinka onni virtailee tyttären koko olennon yli.

Se on hyvä, oikein hyvä! Heillähän on vielä kolme naimatonta poikaa. Medschidin kalim riittää kolmen hyvän morsiamen maksuksi. Äiti voi siis iloita sekä tyttärensä että poikiensa puolesta, heidänhän on jo aika naida.

Hän silittelee kädellään lempeästi tyttärtään ja suutelee häntä. — Äiti, rakastitko sinä isää?

Vanha äiti nauraa. Tyhmä tyttö, mitä hän kysyy... No, tietysti, rakastin... Mutta, siitä on jo niin kauan aikaa, olen unohtanut...

— Kuinka sinä rakastit?

— Kuinka rakastin? No, niinkuin tavallisesti rakastetaan... Tuolla kukkulalla istuimme, keskustelimme, nauroimme...

— Mutta suutelitko sinä isää?.. Hän kysyi ja häpesi aivan.

— Ah, millainen tyhmä tyttö! Kuinka voit kysyä noin äidiltäsi!.. No, tietysti, suutelimme ja istuimme kukon lauluun saakka ja söimme halvaa...

— Oliko teillä halvaakin?

— Oli halvaa ja mantelia, jo oli kaikkea...

— Ja hyväilikö hän, ja vapisiko rakkaudesta ja vannoiiko Mohametin kautta?

— Ei vain Mohametin, vaan itse

Allah in nimeen. Kaikki oli. Mutta paljon vettä on siitä ajasta asti virtaillut Kubanista mereen! Paljon!

Hanum katsoo hämmästyneenä äitiinsä: kuinka? tottako? Hänkö, tuo vihainen isä, jonka edessä äiti vapisee, hänkö, tuo sama isä, on ennen ollut lempeä, tuonut halvaa, suudellut äitiä kuivalossa?.. Mutta mihin tuo kaikki on hävinnyt? Miksi isä on nyt niin vihainen äidille?..

— Sinä olet vielä ymmärtämätön, Hanum. Kaikki valat, kaikki unohtuvat niin pian, ettet tiedäkään mistään — kun niitä ei enää ole.

— Mutta Elmirs, eihän Elmirs lakkaa olemasta lempeä ja tuomasta halvaa?

— Tyhmä pikku tyttö! Ei kulu kaksikaan täysikuuta häitten jälkeen, niin Elmirs on oleva sellaisena herrana, kuin kaikki muut tscherkessiläiset ja sinä sellaisena orjana kuin kaikki tscherkessiläiset naiset ovat... Sellainen on meidän tapamme! Ehkä hän rupeaa tuomaan halvaa, mutta itseään varten... Kaikki tscherkessiläiset pitävät halva'sta!..

IV

Keskustelun jälkeen äitinsä kanssa, Hanum kävelee surullisena. Mitä tämä on? Onko, mahdollista että Elmirs, lempeä, hyvä Elmirs, tulee olemaan sellainen, kuin kaikki muut? Miksi kaikki niin muuttuu kahden täysikuun kuluttua? Eihän Hanum vanhene kahden täysikuun kuluessa? Tuo on oikein naurettava...

Hän on aina hyväilevä Elmirsia niin palavasti, ettei tämä koskaan — ei koskaan lakkaa häntä rakastamasta. Tietysti, siihen saakka, kuin hänkin tulee yhtä harmaaksi ja vanhaksi kuin äiti...

Mutta silloinhan ei olekaan tarpeen mitään hyväilyä, eikä suuteiloita: eihän vanhat hyväile ensinkään toisiaan.

Mutta sinnehän on vielä niin kauan, kauan aikaa!...

Ei maksa ruveta ennen aikojaan alakuloiseksi! Parempi on lähteä vuorille poimimaan kukkia.

Hanum alkaa laulaa iloisesti ja kiittää keveänä, kuin vuorikauris, vuorille, jossa on niin vapaata hengittämää. Poimittuaan riittävästi kukkia, istautuu hän kostealle ruoholle ja katselee ympäriinsä.

Kuinka kauas täältä voi nähdä! Oikealla — ovat kasakkain kylät, mutta Kubanin tuolla puolen — kaupunki. Kaupunki on niin suuri ja siellä asuu niin paljon ihmisiä!

Elmirs on myös tänään kaupungissa. Hän tuo taasen halvaa.

Mutta miksi tuo, josta äiti puhui, yhä johtuu mieleen? Hanum ei tahdo ajatella sitä!

Mutta ajatukset — ovat tottelemattomia, ne tulevat itsestään päähän. Kas nytkin tuli aivan paha ajatus: miksi Ibrahim Sootok tuli niin törkeäksi Nadiirille? Miksi Hassan Usden myös muuttui? Ja Halil Trach? Miksi kaikki... kaikki ovat muuttuneet?

Ah, tuota ei pikku Hanum voi käsittää!

Kas, tuossa joku astuu vuoripolkua. Se on — venäläinen opettaja kasakkakylästä.

Miksi hän osaa niin hyvästi tscherkessien kieltä?

Pitäisi kysyä tuolta opettajalta venäläisistä miehistä ja venäläisestä rakkaudesta. Olisi hyvä tietää.

Opettaja on jo lähellä. Hanum nousee seisomaan... mutta istautuu taas: ei uskalla lähestyä venäläistä. Ellei Hanum heti päättää, niin on liian myöhäistä: opettaja heti kääntyy tuon ruskean kallion taak-

se ja silloin ei sovi, voivat nähdä auli'ista...

Kas nyt on jo myöhäistä...

V

Hanum ei ole kahteen päivään nähnyt Elmirs'iä. Häitä valmistetaan, eikä ollut aikaa mennä Kuban'ille.

Vanhukset Lju ja Medschid olivat jo aivan lopullisesti sopineet keskenään kalimista ja häät päätettiin viettää kymmenen päivän kulluttua. Vanhukset tahtoivat, että häät vietettäisiin oikein komeasti. Varustivat kestitystä melkein koko aulia varten. Lähettivät noutamaan parhaita soittoa Tohtamukaista: kaksi huilua, kalistinrumpu ja kielisoitin. Lähettivät sanansaattajilla kutsun sukulaisille lähimpiin auliin. Kaukaisempiin auliin lähetettiin kirjeitä.

Koko auli valmistautui suureen juhlaan.

Ainoastaan aulin nuoret miehet ja morsiusijässä olevat tytöt olivat vähän alakuloiset: sulhaspojat kadottivat kaiken toivonsa saada vaimokseen parhaimman tscherkessiläistytön; tytöt eivät enää voi haaveilla kaikkein parhaimmasta sulhasesta — uljaasta dschigitista, rikkaasta Elmirs'istä...

Nuoret dschigitit odottavat maltittomasti häitä. Tietysti, siinä tulee olemaan ratsas-urheilua: eihän koskaan kunnollisia häitä vietetä ilman ratsas-kilpailua. Jokainen dschigit tahtoo kunnostaa itsensä.

Tanssijatkin valmistautuvat. Lesgingka*) tulee olemaan oikein reipas, koska soittajat tuodaan Tohtamukaista. Se soitto voi herättää kuolleenkin. Siitä vanhukset innostuvat ja alkavat tanssia aika

*) Lesginga — tscherkessiläisten kansallistanssi. Tanssiessaan on miehillä tikarit käsissään.

vauhtia tikarineen vihreällä nurmella, muistellen nuoruuttaan...

Mutta Hanum ainoastaan ei ole iloinen. Tyhmät ajatukset eivät poistu hänen päästään, vaikka hän kuinka ajaisi niitä... Sellaiset painavat, ikävät ajatukset!...

VI

Elmirs lähetti tänään pienen painepojan Mustafan sanomaan Hanumille, että hän, Elmirs, heti auringon laskun jälkeen, odottaa häntä kukkulalla Kubàn in rannalla. Hanum on siitä hyvin iloisissaan. Kahteen päivään hän ei ole nähnyt Elmirs'ia, se on melkein kuin kaksi vuotta.

Hän päätti suoraan kertoa hänelle pahoista ajatuksistaan.

Hanum juoksee Kubàn'in rantaan, hän lentää ikäänkuin ilmassa, ei tunne maata jalkainsa alla. Valkonen papaaha on jo tuolla kukkulalla. Rakas, rakas Elmirs!.. Iloiset silmät loistavat, voimakkaat käsivarret kietoutuvat Hanumin notkean vartalon ympäri.

Allah, missä ne pahat ajatukset ovat? Ne hävisivät kuin savu tuulella.

Voivatko pahat ajatukset pysyä, kun koko ruumis ja sielu palavat rakkaudesta, kun ei silmät näe laskeutuvaa purppuranpunaista auriknoa, ei Kubàn'ia, ei taivasta, eikä maata?!

Ja kun ruumiin yli tulvaa jotakin taivaallista ja kuohuu sydämmesssä!

Oi, silloin elää ainoastaan sydän, järjellä siinä ei ole mitään tehtävää!.. Päässä on ainoastaan iloinen sumu ja suloinen tyhjiys.

Mutta tulee sentään puhua vakavasti Elmirs'in kanssa.

Turkkilainen halvâ on siinä apuna, täytyyhän tyhjentää käärö, jonka Elmirs toi kaupungista. Nyt-

hän sopii puhua — mutta miten tulee alkaa?

— Elmirs, oletko aina rakastava minua, niinkuin nyt rakastat?

Hän hämmästyä: sepä kysymys!... Tietysti, hän on aina rakastava aivan niin kuin nyt. Hän rakastaisi vielä enemmänkin, mutta hänen rakkautensa on niin suuri, ettei kukaan voi rakastaa enempää.

— Ja tuletko aina olemaan lempeä minulle?

— No, tietysti, tulen... Sinä rakas, pikku tyhmä Hanum!

Kuinka tuo on ilahuttavaa kuul-la! Mutta kielelle tulee aivan sopimattomasti kavala kysymys:

— Miksi Ibrahim Sootok on niin muuttunut? Hän rakasti ennen häitä niin palavasti minun ystäväätärtä Nadiiria. Yöt pitkät käveli hänen pirttinsä luona ja kiihtui aivan rakkaudesta, mutta nyt hän ei edes puhukaan hänen kanssaan.

No, sitä Elmirs ei tiedä.

— Ja Hassan Usdenen — samaten?

Ei Elmirs sitäkään tiedä... Ja eihän se häntä liikuta...

— Ja Halil Trach myös.. Kaikki, kaikki ovat samanlaiset.. Miksi niin?.

Tämä ei miellytä Elmirs'ia. No, mitä noista ikävistä puheista, kun he niin rakastavat toinen toistaan, kun taivas on niin kirkas, kun vuoret niin loistavat, uppoen kuutaan moon, kun leveä Kubàn on niin hopeanhohtainen!..

Eihän heidän tarvitse ajatella Ibrahimia, Sootokaa, Hassania ja muita tscherkessiläisiä! Allah heidän kanssaan! Tulee elää omalla rakkaudellaan.

Hanum tahtoi vielä vastata hyvin paljon, mutta se on aivan mahdotonta: halva on jo syöty loppuun — ja onko mahdollista ilman halvaa puollustautua Elmirsin hurjia suudelmia vastaan? Sehän on

mahdoton. Tulee palaa rakkaudesta ja vastata suudelmiin. Ja siinä koko maailma unohtuu...

Ja ainoastaan uskollinen kukko voi muistuttaa, että tulee kiireesti juosta kotiin.

VII

Hanum heräsi hyvin aikaiseen. Ei saa nukkua kauan, kun muutamien päivien kuluttua menee miehelään.

Hän heräsi ja tunsi heti, että sydämensä pohjassa on jotakin katkeraa ja vaikeaa...

Mitä se on?

Ah, niin, nyt Hanum muisti... Niin, niin... Elmirs ei voinut ensinkään vastata hänen kysymyksiinsä! Ei mitään, joka olisi rauhoittanut Hanumia!

Tulee kääntyä jonkun puoleen. Mutta ei äidin: hän on jo liian vanha, ei muista. Äkkiä Hanum muisti Nadiiran. Hänhän oli Hanumin paras ystävätär ennen kuin hän meni miehelään! Ja siitähän ei ole kauan aikaa.

Hän menee heti Nadiirin luo, tämä selittää hänelle kaikki.

Hanum pukeutuu kiireesti, syö vähän juustoa ja juopi maitoa ja lähtee juoksemaan.

Nopeasti sivuutti hän kaksi poikkikatua — kas siinä onkin Nadiiran valkoinen pirtti.

Hänen miehensä ei ole kotona, hän on mennyt maissipellolle. Se onkin hyvä, hän ei häiritse.

Nadiira on hyvin iloissaan entisen ystävättärensä tulosta, hänhän Hanum, on aivan unohtanut Nadiiran. Mutta niinhän on kaikkien laita, jotka menevät miehelään, heidät pian unohdetaan.

Hanum kysyy äkkiä:

— Onko hyvä olla naimisissa?

— Kummallisesti sinä kysyt, Hanum... Kaikkien tulee mennä

naimisiin — vanhemmat aina tarvitsevat kalim'ia...

— Mutta rakkaus?..

Mitä tuollaiseen tyhmään kysymykseen voi vastata? Nadiira ainoastaan huokaa ja katsoo surullisesti alas mattoon, joka peittää multapermannon.

Mutta eihän Hanum tullut kuuntelemaan huokauksia. Hän tahtoo, että Nadiira sanoisi, miten on hyväilyjen ja rakkauden laita häitten jälkeen?

Ei ole hyvä puhua siitä morsiamelle aivan häitten edellä, mutta kun Hanum niin tahtoo, niin eihän Nadiira voi sille mitään...

— Niin, no tiedä siis, Hanum, kun sulhanen hääyönä tikarillaan ratkoo nahkaisen siteen, joka kiristää neitseisen rintaa, sinä yönä hän tappaa lempeyden ja rakkauden ainiaaksi!.. Kaikki mikä on iloista, poistuu, ainoastaan törkeys jää jällelle.

Ja paljon Nadiira vielä puhuu, kaikki niin julmaa, surullista, valotonta!..

Mutta Hanum ei tarvitse kuulla enempiä, hän tietää jo pääasian. Hän voi jo lähteä.

— Miksi niin kiirehdit, Hanum?

— Tulee lähteä: minähän olen — onnellinen morsian — on niin paljon hommattavaa kotona.

VIII

Aivan masentuneena Hanum palaa Nadiiran luota. Hän ei huomaa vastaan tulevien tervehdyksiä. Kaikki tervehtivät Hanumia — hänhän on kaikkein parhain tyttö aul'issa, joka muutamien päivien kuluttua tulee kaikkein parhaimman ja rikkaaimman dschigitin vaimoksi.

Tietvsti, Elmirs on paras dschigit. Kaikki muistavat kuinka hän viimeisessä kilparatsastuksessa

täyttä laukkaa kiitäen nosti maasta pienen abasin — pienen hopearahan, joka tuskin näkyi tomussa... Kuulumaton teko!..

Hanumiin pitäisi mennä kotiin, monet työt odottavat häntä, — mutta hän menee vuoristoon.

Hän ei mene tarkoituksetta sinne. Tänään on venäläinen sunnuntai ja silloin venäläinen opettaja aina käy kaupungissa. Tänään hän välttämättömästi puhuu hänen kanssaan. Hanum tahtoo kysyä venäläisistä, armenialaisista, kreikkalaisista. Muista kansoista hän ei ole kuullutkaan. Elmirs kerran sanoi, että on paljon erilaisia kansoja, mutta on aivan mahdotonta muistaa niiden nimiä.

On niin tuskallista... Jotakin nousee kurkkuun, tekee mieli itkeä... Itkeä kauan, niin kauan kuin kyöneleitä riittää!..

Tuolla, alhaalla näkyy jotakin sinistä... Jyrkänteen takaa tulee näkyviin sininen lippalakki ja sitten koko opettaja. Hän nousee yhä ylemmäksi.

Hanum juoksee häntä vastaan.

Opettaja säpsähti aivan — ei aavistanut että hän kohtaisi täällä nuorta tscherkessiläistyttöä.

On niin vaikea puhua opettajan kanssa! Hanum on ainoastaan yhden kerran puhunut erään venäläisen kanssa, mutta hän oli halpa vanha kasakka, jolla oli samallinen puku ja samallinen tikari kuin tscherkessiläisillä. Mutta tällä on kultaset silmälasit ja virkamerkki lakissaan... Mutta hänellä on lempeät silmät ja hän hymyilee ystävällisesti. Ja Hanum alkaa puhua, hän puhuu paljon... Opettaja kuuntelee tarkoin ja nyökäyttää päätään. Hän, luultavasti, käsitti kaikki... Tulee keskustella vakavasti. He istautuvat nurmelle, etteivät heitä huomaisi aul'ista...

IX

Venäläinen opettaja puhuu paljon. Hän on hyvin viisas.

Hän puhuu paljon sellaista kummallista, jota pieni Hanum ei ensinkään voi käsittää.

Hän sanoo, että muitten kansojen naiset eivät ole sellaisessa orjuudessa kuin tscherkessiläisnaiset. Sattuupa joskus niinkin, että aviomies on vaimolleen alamainen. Mutta sitä vastoin tapahtuu hyvin usein jotakin aivan kauheaa: aviomiehet rakastavat salaa muitten vaimoja, ja vaimot — muitten miehiä. Ja siten he usein koko elinajan pettävät toinen toisiaan.

Tämä on niin kauheaa, että Hanum tuskin voi sitä uskoa.

Siis asian laita on sekä venäläisillä että armenialaisilla ja kreikkalaisilla myös hyvin huono.

Niin huono, ettei Hanum tiedä, mikä on huonompi: orjuusko vai alituinen pettäminen?

Hän sanoo tämän opettajalle. Tämä pudistaa surullisesti päätään. Elämä on kokonaan — huono, saastainen, väärä... On tarpeen, että tulisi aivan uudet ihmiset ja muuttaisivat elämän hyväksi — rehelliseksi ja oikeudenmukaiseksi. Ja silloin ei tule olemaan orjuutta, eikä petosta.

Tuo venäläinen opettaja puhuu niin hyvästi. Ei kukaan ole niin puhunut Hanumille.

Suruissaan painaa Hanum päänsä alas. Hän on aivan pienen avuttoman linnun näköinen, joka on joutunut kiinni paulaan.

Opettaja on jo mennyt kauas, — hänen sininen lippalakkinsa tuskin näkyy lossin luona rannalla, mutta Hanum istuu yhä ja katsoo kauas meluavaan kaupunkiin päin, jossa myös, luultavasti, ihmiset elävät pahasti.

Koko maailma on paha! Mädän-

nyt maailma, sanoi tuo venäläinen, ja kaikki ihmiset tukehtuvat siinä

.....
Ah, tulee lähteä pois johonkin! Kauas, kauas, tuon sinisen vuorihuipun taa ja jäädä yksin, rakastamaan aurinkoa, vuoria, Kubania, kukkia ja ukkosen ilmaa...

Kauan Hanum istuu ja katsoo ajatuksiinsa vaipuneena kaupunkiin päin, sitten menee hän hiljaan kotiinsa.

X

Hanum on niin surullinen, että äiti jo huomaa sen.

— Oletko sairas, tyttäreni?

— En, äiti, olen aivan terve.

— Miksi sinä kuljet niin surullisena? Toinen sinun sijassasi lentelisi aivan iloissaan...

Todellakin: kun saa sellaisen miehen ja sellainen kalim vanhempainsa taloon! Sepä onni!

Ja isäkin, vaikka on niin vakaava aina, on nyt niin mielissään, että hän tänään laskee leikkiä. Kahteenkymmeneen vuoteen hän ei ole sanonut mitään leikkipuheita, mutta nyt laskee leikkiä...

Äiti puhuu kauan, mutta Hanum ei kuuntele häntä.

Tänään tuli taasen pieni Mustafa ja kuiskasi hänelle, että illalla Elmirs odottaa häntä Kubanin rannalla.

Miksi hänen sydämissään ei ole enään sitä iloa, jolla hän aina ennen kiirehti tuonne kukkulalle?

Ja onhan nytkin suloista istua Elmirsan sylissä, on suloista katsoa hänen kotkansilmiinsä, suloista suudella häntä ja kuunnella lempeitä sanoja...

Mutta hänen mieleensä johtuu toiset sanat. Nadiiran sanat: — "Kun hän tikarillaan leikkaa auki nahkaisen siteen, jolla sinun neitseellinen rintasi on sidottu, — sil-

loin kaikki on lopussa... Lempeys on loppunut, rakkaus on loppunut

.....
Eikä Elmirsaa, lempeää, rakastavaa Elmirsaa ole enää, vaan Elmirsan sijaan tulee ankara herra... Ja se herra rupeaa käskemään. ainoastaan käskemään, niinkuin Ibrahim, Hassan, Usden, Halil, Trach... Ja Hanum tulee olemaan ainoastaan kuuliaisena, mykkänä orjana. Hän katsoo silloin peläten käskijän julmiin silmiin ja pelolla arvaa hänen tahtoaan...

Se on samaa, kuin kuolema...

Mutta ehkä hänen on parempi kadottaa elämä, kuin kadottaa rakasta, kallista Elmirsia?

Mikä on helpompi?...

Elmirs on ihmeissään: miksi Hanum on tänään niin veltto? Elmirs huomaa, että Hanum ei ole tänään hyvällä mielellä, ehkä hän ei ole oikein terve. Tulee päästää hänet aikaisemmin kotiinsa. Eihän enää ole pitkältä häihin: ainoastaan muutamia päiviä tulee vielä kärsiä...

Kun ensin vain syömme makeiset, niin sitten heti kotiin. Hanum ei välitä tänään halvaasta, Elmirsin tulee itse syödä se loppuun, no, se ei ole mitään vaikeaa, onhan tietty asia, että tscherkessiläiset voivat syödä makeisia enemmän kuin hevonen — heiniä. No, nyt on kaikki syöty. Nyt he voivat mennä.

XI

Mutta Hanum ei mennytkään kotiin. Hän seisautui ja katsoi, miten Elmirs keveästi ja nopeasti astuen poistuu. Valkonen papaaha nävttää vielä valkoisemmalta kuun valossa.

Nyt hän kääntyi Tuosun vanhan pirtin taakse ja katsoi, aivan kuin olisi sulanut valkoseen valoon...

Ei, Hanum ei lähde vielä kotiinsa, vaan istuu vähän aikaa Kubänin rannalla ja katsoo, miten syvä joki äänettömästi virtailee hänen jalkojensa juuressa, miten kuu kulkee taivaan sinisellä tantereella, miten vuoret uinailevat ... Nuo rakkaat, korkeat vuoret! ... Ei, nyt eivät vuoretkaan enää saa häntä iloiseksi ... Ei pidä pettää itseään — ilman Elmirsaa ei ole mitään olemassa, ei vuoria, ei taivasta, ei Kubänia, eikä elämän iloa ...

Kaikki katoaa kun Elmirs katoaa. Hän on vielä olemassa, mutta muutamien päivien kuluttua tulee Elmirsin sijaan ankara herra, jonka edessä tulee vapista pelosta, palvella ja totella häntä. Hyväilyjen asemasta — tulee käskyjä. Rakkauden asemesta — äänetön orjuus... Se on sama kuin kuolema... Mutta ehkä onkin helpompi kadottaa elämänsä, kuin Elmirsää? ... Tuo on viekas ajatus, sitä tulee hyvin mieltiä!

Ja Hanum istuu ja miettii. Pieni lintunen istuu, katsoo jokeen ja miettii, miettii!..

Hän miettii mitä tulisi tehdä, että Elmirs rakastaisi häntä aina, koko elinaikansa!.. Ja eräs epäselvä ajatus vilahti hänen kasvoissaan, hyvin kekseliäs ajatus!.. Varmaan paholainen kuiskasi sen. Niin, niin... Vaikka tuhat paholaista olisi sen kuiskannut, — se on varma keino!..

Elmirs ei tule koskaan Hanumin herraksi! Eikä koskaan unohda häntä! Eikä Hanum koskaan tule vanhaksi. Kaikki tuo on niin yksinkertaista! Vähän rohkeutta vain!

Hanum kohotti päätään, katsoi rusottavaan taivaaseen, vuoriin, kotikylään.

Katsoi viimeisen kerran...

Sitten tumma vesi loiski hiljaan. Välinpitämättömät ympyrät hajosivat.

Pieni lintunen oli kadonnut.

Korven lasten koulun avajaisiin

Kirj. Aku Päiviö

Vanha tarvitsepi sauvan tuekseen, nuori tiedon, taidon, ihanteen matkasauvakseen.

Maaailma on viisas nykyään, se paljon tietää, paljon taitaapi ja paljon eläjältään vaativi.

Maaailma on viisas nykyään, se vaatii eläjältään selvän pään, pään, jossa aatos askaroipi yhteenään

kartuttaen tiedon, taidon aarteita ja osaa arvostella, punnita.

Siksi: lapset tarvitsevat koulua, pojat, tytöt tietoa, taitoa.

Muinen tultiin toimeen tulitikuitta, vaan kivi kalskahutti säkenen ja taula tuprahtihe palamaan, — nyt ei tyydyttää voi semmoinen, nyt hopummasti tulita tarvitaan ja paljo: nuotioita, roihuja.